

הנשיא טראמפ ואימויו על החמאס

07.03.2025 | זכי שלום written by

מבוא

בציוץ שפרסם ברשת החברתית TruthSocial השמיע הנשיא טראמפ איום חסר תקדים על החמאס אם לא יענה מיידי לתביעותיו לשחרר את כל בני הערובה, החיים והמתים, הנמצאים תחת שליטתו. הוא פתח את דבריו במילים "שלום חמאס", היכולים להתפרש בעברית, לדבריו, כדברי ברכה במפגש חברתי (Hello) וגם כביטוי של הפסקת הקשר, דהיינו נתק פרידה (Goodbye), והליכה בדרך כוחנית.

קשה להניח שהבחירה במילה "שלום" דווקא בעברית נעשתה באקראי. יש בה ללא ספק ממד של הזדהות רגשית עם הסבל והמצוקה שעוברת החברה הישראלית בימים אלה נוכח ההכרעות הקשות העומדות בפניה בהקשר של סוגיית החטופים. על כך נרחיב בהמשך.

מפרט האימוים על החמאס

"עליכם לבחור", אומר להם הנשיא, בדרך שבה תרצו ללכת. ומה הברירה המשתמעת, כאמור, מדבריו, הפתוחה בפני החמאס? דרך של הסדר בדרכי שלום, או דרך המלחמה.

"תשחררו את כל החטופים עכשיו, לא אחר כך" (now, not later), פוקד (אין מילה מתאימה יותר מזו להתנסחות של טראמפ) עליהם הנשיא טראמפ. "תחזירו מייד את גופות החללים שרצחתם או ש'הלך עליכם' (it is OVER for you)". כדי שלא יהיה לחמאס ספק לגבי כוונותיו, הוא מדגיש את מילותיו המאיימות.

באורח חסר תקדים, גם בהתייחס לאימויו הקודמים על החמאס, הנשיא מבהיר להם שאין בכוונתו ללכת עימם בדרך של ניסוחים פייסניים ובמסר של פשרה. נהפוך הוא: הוא בוחר לעלוב בהם ולהפגין בוז וסלידה מן המערכת התרבותית שבמסגרתה הם חיים ופועלים מול ישראל: "רק אנשים חולים ומעוותים" (sick and twisted people), הוא אומר להם, "מחזיקים בגופות של אנשים מתים, ואתם אנשים חולים ומעוותים" (sick and twisted people).

זו אכן התנסחות שניתן להגדירה כ"פורצת גדר". לא רק שאין היא תואמת את הקוד של הדיפלומטיה הקלאסית; היא גם אינה מתיישבת עם העיקרון של "מה אסור שייאמר" (politically correct) שכל כך הצר את חופש התמרון של מנהיגים במערכת הבינלאומית. בזמנים אחרים ניתן היה לטעון שהוא פוגע במערכת הערכים והנורמות של האסלאם, והייתה קמה זעקה רבתי על כך, בייחוד באירופה.

בארבעים הימים שבהם הוא מכהן כנשיא, כך מסתבר, שבר הנשיא טראמפ לא מעט כללי משחק שהיו "נכסי צאן ברזל" של מדינות המערב. עד כה לא נשמעה ביקורת משמעותית על התנסחויות אלה של הנשיא ביחס לחמאס [1] לא באירופה ולא בעולם הערבי. מסתבר אפוא שהנשיא הצליח לא רק לנתץ מוסכמות של התנסחויות, אלא גם ליצור סביבו ממד אמין של הרתעה.

ממד ההרתעה נוצר להערכתנו על רקע אירועים חסרי תקדים בהתנהלותה של ארצות הברית בזירה הבינלאומית בחודש האחרון: א. הטלת מכסים גבוהים על מדינות בעלות ברית כמו קנדה ומקסיקו; ב. מתחת ביקורת חסרת תקדים על השחיקה בערכי הדמוקרטיה וחופש הביטוי באירופה; ג. מידורן של מדינות אירופה מתהליך ההסדר של המלחמה באוקראינה; ד. הכנסת שינויים דראסטיים במנגנונים רבי-כוח בממשל האמריקני; ה. סילוקו הפומבי של נשיא אוקראינה זלנסקי, שנחשב עד כה לסוג של "פרה קדושה" במערב, מהבית הלבן; ו. העובדה שהממשל של טראמפ מתנהל תחת רושם של אחדות מלאה בין כלל חלקיו, כפי שבאה לידי ביטוי מוחשי במהלך נאומו האחרון בקונגרס, מעניקה לנשיא עמדת כוח חסרת תקדים הן מבית והן בזירה הבינלאומית.

במילים פשוטות יותר, בחודש וחצי של תקופת כהונתו הצליח הנשיא טראמפ ליצור סביבו "ענן מאיים" המעביר מסר לכל אלה שבאים עימו במגע שאכן, כדבריו, "שריף חדש הגיע לעיירה". ואנחנו נוסיף את המסר המובן כיום לכולם ש"לא כדאי לאיש להתעמת נגדו".

בהמשך הציוץ הנשיא מבהיר שהוא העביר לישראל את כל הציוד הנדרש לה "לסיים את המלאכה". במילים אלה יש ללא ספק ממד של איום לא רק לחמאס אלא גם לאיראן ולשאר מרכיבי ציר הרשע בהובלתה. לאמירות אלה יש משמעות ברורה נוספת, שלה נתן הנשיא טראמפ ביטוי חד-משמעי עוד קודם לכן: אספקת צרכיה הצבאיים של ישראל מעבירה מסר ברור, שכבר קיבל ביטוי חד-משמעי בעבר: לישראל יש "אור ירוק" לפעול מול החמאס, וקרוב לוודאי גם בשאר הזירות, כולל איראן, ככל שהיא תראה לנכון. ארצות הברית תתן גיבוי מלא למהלכיה.

ואולם, במשפט זה יש מסר גם כלפי מדינת ישראל והתנהלותה מול אויביה. זהו, להערכתנו, מסר של תהייה וביקורת. הנשיא מבהיר שבניגוד לממשל הקודם של הנשיא ביידן, הוא מעניק לישראל את כל הדרוש לה כדי להכריע את אויביה, הקרובים והרחוקים; נשמעת כאן בבירור אמירה ביקורתית כלפי העדר הנחישות והעדר האגרסיביות שמפגינה ההנהגה בישראל, בעיקר מול החמאס:

"נגמרו לכם התירוצים של לחץ אמריקני וחשש מפני אמברגו נשק", כך אומר בעצם הנשיא טראמפ להנהגה בישראל. הגיע הזמן שתעשו שימוש בעוצמה שיש לכם, וזו שאנו מעניקים לכם ביד רחבה כדי להביא להכרעה של המערכה. רק הכרעה זו תאפשר סוף סוף פריצת דרך להרחבת מעגל השלום, בעיקר מול סעודיה, ויצירת תנאים לשיקומה של רצועת עזה, לאחר שמרבית אזרחיה יעזבו אותה, והפיכתה למקור של שגשוג כלכלי תחת שליטה אמריקנית-ישראלית משותפת.

במסר מאיים במיוחד להנהגת חמאס בחו"ל, ובראשה חאלד משעל, הנשיא טראמפ מבהיר באורח חד-משמעי כי "שום חבר בחמאס לא יהיה בטוח (Not a single Hamas member will be safe) אם לא יפעל כפי שאני דורש". משמע, על ארצות הברית, בניגוד לישראל, אין כבלים המונעים ממנה לפעול לפגיעה בראשי החמאס ברחבי העולם. מעבר לכך, אומר הנשיא בציוצו, "ראיתי את החטופים שחזרו וכיצד הרסתם את חייהם" (whose lives you have destroyed). משמע, עליכם ראשי החמאס להבין שארצות הברית, ובעיקר ישראל, פועלים עתה גם תחת מוטיווציה אדירה של נקם על מה שאתם עוללתם לאנשיהם. "זוהי אזהרה אחרונה" (last warning!), מסכם הנשיא את דבריו.

הנשיא אינו מפרט את לוח הזמנים ואת ה-deadline שהוא מציב בפני אנשי החמאס. חוסר הבהירות בהקשר זה מגביר אצלם בהכרח את הפאניקה מפני ידן הארוכה של ארצות הברית וישראל. "עכשיו הוא הזמן" (now is the time) לעזוב את עזה, הוא מבהיר להנהגת החמאס, כל עוד אופציה כזו קיימת.

הנשיא טראמפ מסיים את דבריו במסר מאיים, חסר תקדים, המכוון, כך ניתן בפירוש להבין, לכלל תושבי הרצועה (To the People of Gaza): "מחכה לכם עתיד נפלא (beautiful future)", הוא מבטיח להם, אם תשחררו את החטופים. אם תמשיכו להחזיק בהם, "אתם מתים" (you are DEAD). "קבלו החלטה חכמה" (SMART decision), מציע טראמפ לתושבי עזה: "שחררו את בני הערובה עכשיו, או שייפתחו עליכם שערי הגיהנום" (OR THERE WILL BE HELL TO PAY LATER). כל אלה במילים מודגשות ובסימן קריאה.

משמעויות לישראל

איומיו של הנשיא טראמפ על החמאס הם חסרי תקדים במהותם ובניסוחם. לכל הצדדים המעורבים במערכה הנוכחית ברור עתה באורח חד-משמעי שהנשיא "טיפס על עץ גבוה", וכי יוקרתו הבינלאומית ואמינותו תלויים במידה רבה בכך שהנמענים של האיום, בעיקר חמאס, יפעלו כפי שהנשיא מצפה שיפעלו. כל הגורמים המעורבים במערכה הנוכחית חייבים לקחת בחשבון שאם דרישותיו של הנשיא לא תתמלאנה הוא יהיה **חייב** לפעול בדרך פעולה צבאית מקיפה ונחרצת כדי לשמור על אמינותו. אחרת הוא ייחשב ל"נמר של נייר".

דבריו של הנשיא מקבלים משנה תוקף על רקע האירועים העיקריים הבאים:

- גם ראש הממשלה, נתניהו, השמיע איומים ברורים כלפי החמאס אם לא יגיע להסדר המקובל על ישראל בנושא החזרת החטופים. ישראל נתנה ביטוי מוחשי לרצינות כוונותיה בגיוס נרחב של מילואים.
- כניסתו של רב אלוף אייל זמיר לתפקיד הרמטכ"ל, והמינויים שכבר עשה, ומתכוון

לעשות כבר בעתיד הקרוב, מחייבים את כל הצדדים להעריך שגם בישראל מתחולל שינוי דרמאטי, וכי פניו של המטכ"ל החדש הם לגישה התקפית שלא הייתה קיימת בעבר.

- דחייתה של ההצעה המצרית לגבי עתידה של רצועת עזה, שקיבלה גושפנקא של הליגה הערבית כולה, נעשתה באורח פוגעני ומשפיל כלפי מצרים. ההצעה נדחתה ולא ניתנה למצרים, ובעיקר למנהיגה, א-סיסי, אפילו ההזדמנות לבוא לארצות הברית כדי להציג אותה בפני הממשל.
- המערכת הבינלאומית כולה, ובעיקר אירופה, ממלאים את פיהם מים. כולם השלימו כבר עם העובדה שארצות הברית היא השחקן הדומיננטי במערכה הנוכחית.

סיכומו של דבר, החמאס חייב אפוא להעריך שאין לו עוד על מי להישען ☹ לא על מצרים ולא על קטאר ולא על אירופה ☹ וכי הוא עומד עתה מול ארצות הברית וישראל בשפל חסר תקדים. שבור ומותש מבחינה צבאית, מבלי כל יכולת לאיים על ישראל בשיגורם של טילים ורקטות למרכז הארץ. העובדה שהפסקת הסיוע ההומניטרי עברה ללא ביקורת משמעותית בזירה הבינלאומית מבהירה לו שהוא אינו יכול לצפות לכך שלחצים בינלאומיים יחייבו את ישראל לחדש את הסיוע ההומניטרי. נתונים אלה ואחרים מגבירים, להערכתנו, את הסיכוי שישראל וארצות הברית יצליחו להגשים את מטרותיהן ☹ החזרת החטופים, סילוק החמאס מהרצועה והמשך שליטה ישראלית ברצועה ללא עימות מלחמתי.

איומיו החרגיגים באופים של הנשיא טראמפ כלפי החמאס מעמידים את מדינת ישראל בפני הכרעה קריטית. אם יסתבר שהחמאס מקבל את תביעות הממשל ייזקף ההישג כמעט באופן בלעדי לנשיא טראמפ. אם יסרב החמאס לתביעות אלה, תהיה מדינת ישראל חייבת, ממש חייבת, לפתוח במערכה חסרת מעצורים למיגור החמאס. אם לא תעשה כן, תיחשף חולשתה האסטרטגית לעיני כל ומעמדה כנכס אסטרטגי בעיני ארצות הברית יספוג מכה קשה. זוהי אפוא שעת מבחן קריטית למדינת ישראל ולוואי ותעמוד בה.